

Kaakkois-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.kaakkois-suomi@ely-keskus.fi

24.4.2024

Suomen luonnonsuojeluliiton Kaakkois-Kymen yhdistys ry
c/o Katja Räsänen-Risu Kuusitie 7 49460 Hamina; unikettu@hotmail.com

LAUSUNTO : Tuike Finland Oy Ympäristövaikutusten arviointi – YVA-selostus

Suomen Luonnonsuojeluliiton Kaakkois-Kymen yhdistys kiittää lausuntopyynnöstä liittyen Tuike Finland Oy:n (jäljempänä Tuike) jättämään YVA-selostukseen koskien jo olemassaolevien kuuden palvelinkeskusten (1-6) toiminnan aikaisia vaikutuksia ja mahdollisten joskus rakennettavien viiden (7-11) uuden palvelinkeskuksen ja porttirakennuksen rakennus- ja toiminnanaikaisia vaikutuksia.

Yhdistyksemme jätti muistutuksen YVA-ohjelmaluonnoksesta ja viittaamme siinä esiintämiimme seikkoihin, jotka ovat edelleen relevantteja, mikäli Tuike aikoo toteuttaa rakentamisen esivalmistelutyöt (= louhinnan + tasauksen) koko omistuksessaan olevan tontin, myös kaupungilta ostamansa lisäalueen, osalta nopealla aikataululla ilman varmuutta rakentamisen toteutumisesta.

Haluamme korostaa YVA-selostuksen osalta lisäksi seuraavia seikkoja (1-6).

1) Kaavaan merkittyjen luonnonolojen turvaaminen epäselvää (luo-alueet, EV-alue)

Huomautimme YVA-ohjelmaa koskevassa muistutuksessamme, että Tuike on palvelinkeskus nro 6 rakentamisen ja nro 7 esivalmistelutöiden yhteydessä tuhonnut kokonaan asemaakaavaan merkityn Suomen erityisvastuulaji liito-oravan kulku- ja elinalueen (luo-alue) lainvastaisesti ja mahdollisesti täysin turhaan, jos palvelinkeskus 7. ei koskaan toteudu. Kyseistä luo-alueita ei ole esitetty selostuksessa eli kaavaan merkitty alue puuttuu ja se täytyisi näkyä kartoissa. Luo-alue on 600 metriä pitkä ja vähintään 30 metriä leveä. Nyt koko alue on puuton sepelikenttä (Kuva 1).

YVA-selostuksessa ei ole esitetty minkäänlaista kompensatiota tuhotulle alueelle toisaalla, vaikka Tuikella on omistuksessaan kymmenien hehtaarien paikoin koskematon Savilahdenvuoren alue reunuksineen. Hävitetty luo-alue tulee korvata toisaalla.

On hienoa, että Tuike tekee liito-oravaseurantaa ja pesäpönttöjen sijoittamista alueelle ja selostuksen mukaan seurantaa ja pöntötystä on tarkoitus jatkaa myös tulevaisuudessa. Seurannalla ja pöntötyksillä ei kuitenkaan ole mitään arvoa, jos alue aiotaan ehkä täysin turhaan esirakentaa puuttomaksi louhekentäksi odottamaan tulevaisuuden palvelinkestaita teollisuushankkeita, jotka eivät ehkä koskaan toteudu.

Rakentaminen tulee toteuttaa vain todellisen tarpeen mukaan kunnioittaen ja suojellen alueen luontoa ja ympäristöä. YVAN havainnekartoissa rakentamattomat palvelinkeskukset on ripoteltu alueelle siten, että koko Tuiken omistama alue muuttuu teollisuuskentäksi mkl suojaviheralueet sekä luo-alueet, joihin on jätetty vain muutamia maisemapuita. Palvelinkeskukset piha-alueineen vievät jo olemassaoleviin palvelimiin verrattuna moninkertaisen tilan. Esitetty suunnitelma ei ole toteutuskelpoinen laajudessaan eikä luonto- ja virkistysarvojen kannalta. Rakentaminen voidaan tehdä merkittävästi tiiviimmin ja maltillisemmin tai korkeampana, joka on myös infran kannalta yleensä järkevämpi vaihtoehto. Savilahdenvuori-Petkelvuoren alue on viimeinen reservaatti meren tuntumassa paitsi luonnoneläimille myös asukkaille. Savilahdenvuorella oli keväällä 2023 runsaasti myös mm. hirvieläinten

jätöksiä. Suuremmista ja pienemmistä nisäkkäistä ei ole YVAssa mitään mainintaa eli kar-toitus puuttuu tältä osin.

2) Virkistysarvot ja kulkuyhteys Matinsaareen säilyvät vaihtoehdossa V0

V0-vaihtoehto sallii 7. palvelinkeskuksen rakentamisen ja säilyttää tärkeitä elinalueita liito-oravalle sekä turvaa muut jäljelläolevat luontoarvot alueella kuten kirjoverkkoperhosen ja valkolehdokin ja luonnoneläimien elinympäristön sekä turvaa asukkaille kulkuyhteyden Matinsaareen ja Savilahdenvuoren virkistysarvot. Vaihtoehdot V1 ja V2 hävittävät koko ympäröivän luonnon eikä esim. liito-oravan ja kirjoverkkoperhosen elinympäristöjen säilytämiseksi ole selostuksessa esitetty mitään konkreettisia toimia. On esitetty, että valkolehdokin esiintymä ehkä siirretään.

Selostuksessa käy selvästi ilmi, että uusien, myös V0-vaihtoehtoon sisältyvän 7. palvelin-keskuksen rakentaminen on hyvin epävarmaa ja aikajana rakennushankkeiden toteuttami- seksi on jopa 15 vuotta, jona aika selostuksen mukaan saattaa tapahtua yhtä jos toista ja hankkeet saattavat jäädä kokonaan toteutumatta monestakin syystä tai toteutua täysin eri- laisina, koska palvelinkeskustekniikka ja IT-ala kehittyi koko ajan kovaa vauhtia. Palvelin- keskusten rakentamista säätelee tulevaisuudessa mm. sen valtava sähköntarve.

Suuri osa Tuiken omistamasta alueesta oli yli puoli vuosisataa metsäteollisuuden omistuk- sessa (EnsoGutzeit, StoraEnso). Savilahdenvuori ja läheiset metsäalueet säästettiin lou- hinnalta ja rakentamiselta (YVA s. 36, kuva 35). Nyt puhutaan maailmanlaajuisesta no- peasti etenevästä luontokadosta, myös Suomessa, ja on ensiarvoisen tärkeää säästää jäl- jelläolevaa rakentamatonta luontoa monestakin syystä. Suuret aukkohakkuut, räjäytetyt kalliot ja louhekentät eivät edistä luonnon monimuotoisuutta eivätkä viihtyvyyttä. Perään- kuulutamme ympäristövastuuta maailman suurimpiin kuuluvalta IT-alan yritykseltä. Raken- taa voidaan myös ylöspäin, jolloin tilaa tarvitaan moninkertaisesti vähemmän. Luonnona- lueiden muuttaminen louhekentiksi ei pitäisi olla itseisarvo. Alueen kaavoitusta teollisuu- delle vastustettiin aikanaan voimakkaasti asukkaiden taholta.

3) Mahdollisen louhinnan pohjavesivaikutukset on selvitettävä

Otimme esiin Ruissalon I-luokan pohjavesialueen yleisötilaisuudessa 2023 sekä YVA-oh- jelmasta tekemässämme muistutuksessa, koska talousvedenotossa käytetty pohjavesialue sijaitsee lähimmillään 40 m Tuiken kiinteistön rajasta ja varsinainen muodostumisalue lä- himmillään 150 m etäisyydellä. Massiivinen louhinta ja rakentaminen paalutuksineen vaa- rantavat pohjavesialueen, jonka yhteyttä louhittavaksi suunniteltuihin kallioalueisiin ei ole huomautuksista huolimatta selvitetty. Koska kysymyksessä on rakoileva ja halkeileva vi- borgiittikallio ja louhintamäärät ovat valtavat, asia tulee selvittää. Pelkkä asiantuntija-arvio ei riitä tässä tapauksessa.

Yva-selostukseen on kerätty paljon tietoa Ruissalon pohjavesialueesta, mutta sen yhteyttä louhittavaksi ja rakennettavaksi suunniteltuihin alueisiin ei ole kuitenkaan selvitetty vaan on esitetty vain ”kirjoituspöytätulintoja” mahdollisista virtaussuunnista (s. 51, kuva 47). Selvityksiä ei ole aikaisemmin tarvinnut tehdä, koska mitään tarvetta kallioalueiden louhin- nalle ei ole ollut eikä metsätalouskäyttö ole uhannut pohjavesiä toisin kuin louhinta ja ra- kentaminen. Tilanne on nyt muuttunut monestakin syystä, kun kaupunki kaavoitti Savilah- denvuoren alueen satamatoimintojen alueeksi ja sittemmin teollisuusalueeksi ja naapuri- tontin kemianteollisuusalueeksi. Kemianteollisuutta ei tulisi kaavoittaa I-luokan pohjavesia- lueen äärelle, koska vahinkoja sattuu viitaten mm. Mäntyharjun Kinnin junaturmaan v.

2018. MTBE saastutti alueen maaston, pohjaveden ja pintavedet. Luonto, asukkaat ja yritykset kärsivät yhä turman seurauksista, mm. pohjavesi on edelleen käyttökeltotonta kuuden vuoden jälkeenkin pitkälle tulevaisuuteen (YLE uutinen 8.4.2024: <https://yle.fi/a/74-20081934>).

s. 46: Pohjaveden virtaussuunnat noudattavat pintavesien virtaussuuntia (Kuva 47). Maa- ja kallioperän vähäisen huokoisuuden vuoksi vesimäärät ovat maankamarassa pieniä, ja kerrosten heikon vedenläpäisevyyden vuoksi virtausnopeudet ovat hitaita. Hankealueen ja Ruissalon pohjavesialueen välissä on korkea maastonkohta ja vedenjakaja. **Alueelta ei tehty pienvaluma-alueiden tarkastelua. Arvioidut vedenjakajat sijoitettiin korkeimpien maaston kohtien mukaisesti.**

s. 49: Kampusalueen ja pohjavesialueen välillä on ilmeinen kalliokynnys, joka estää hydraulisen yhteyden alueiden välillä. **Kalliokynnyksestä ei ole tarkkaa tutkimustietoa, mutta arvion mukaan sen sijainti noudattaa vedenjakajan sijaintia.** Louhinta ei heikennä kalliokynnyksen kalliolaatua (?), joten voidaan todeta, ettei pohjavettä päädy pohjavesialueelta hankealueelle, eikä myöskään pintavesivaluntaa tai muodostuvan pohjaveden virtausta tapahdu hankealueelta pohjavesialueelle tai pohjaveden muodostumisalueelle.

s. 73. Alueen rakentamisen ja käytön aikana **syntyy vähäinen mutta pysyvä muutos alueen pohjavesipintaan** siltä osin kuin louhinta ulottuu pinnan tasolle tai maanpinnan topografia muuttuu. Arvion mukaan rakennusten pohjataso ei ulotu luontaisen kalliopohjavesipinnan tasoon.

4) Palvelinten hukkalämpö tulee ottaa talteen

YVA-selostuksessa todetaan, että *”Laitoksella syntyy tällä hetkellä Erittäin suuri määrä hukkalämpöä. Hukkalämmön määrä kasvaa entisestään, jos suunnitellut neljä uutta palvelinkeskusrakennusta toteutetaan suunnitellussa laajuudessa.”*

YVA-selostuksessa todetaan edelleen, että hukkalämmölle ei ole alueella kysyntää eikä lähitöillä ole suuria asutuskeskuksia ja lämmön talteenottoa ei tämän vuoksi suunnitella. Lähialueella asuu tuhansia ihmisiä ja nurkalla on myös erilaista teollisuutta ja toimistotilaa, jotka kaikki käyttävät energiaa. Hukkalämmön johtaminen ilmaan ja mereen ei ole hyväksyttävää, koska lämpöenergia voidaan helposti käyttää hyödyksi laajentamalla kaukolämpöverkkoa ja vähentää näin energiantarvetta toisaalla ja kompensoida palvelinkestuominnan valtavaa sähkönkulutusta. Hukkalämmön talteenotto vähentää myös haitallista lämpökuormaa Summanlahteen.

Haminan kaupungilta saamamme tiedon mukaan Haminan Kaukolämpö Oy suunnittelee kaukolämpöputkea alueelle eli YVA-selostus ei ole tältä osin ajantasainen. Putken sijoittaminen tulee tehdä luontoarvoja tuhoamatta mahdollisimman ”kapeasti” hyödyntäen jo olemassaolevia aukkoja maastossa tai muun rakentamisen yhteydessä, sillä putkilinjaa suunnitellaan suojaviheralueelle, joka on liito-oravien kulkualuetta ja jossa on myös pesimä- ja ruokailualueita. Sekä suojaviheralueen että luo-alueiden puuston ja kasvillisuuden tuhoaminen on lailla kiellettyä. Lämpöjohtoon rakentaminen pitäisi myös olla YVAssa.

5) Jäähdytysveden oton nykyisiä ja tulevia vaikutuksia vesieliöstöön ei ole selvitetty

Palvelinkestusten vedenotto ja jäähdytysveden purku tapahtuu Summanlahteen, joka on kalastoltaan tärkeä vesialue (s. 28-30): vedenoton ja purun editse kulkee suojeltu kalaväylä Summanjoelle (s. 30, kuva 30) ja alueella on kalojen poikastuotantoalueita.

Sivulla 98-99 on selostettu jäähdytysveden purkua ja ottoa, jossa todetaan mm., että *”Laitoksen toiminnan alkuvaiheessa seurattiin laitokselle päätyvien kalojen määriä. Muutaman*

seurantavuoden aikana laitokselle päätyi vain joitakin yksittäisiä kaloja, jonka vuoksi seuranta todettiin turhaksi ja se päätettiin kalatalousviranomaisen luvalla.” Selostuksessa todetaan edelleen, että ”Virtausnopeuksista ei ole tarkkaa tietoa. Laskennallisesti 80 Mm³ tasaisesti pumpattuna yhdellä 1600 mm putkella vastaa noin 2,53 m/s virtausnopeutta. Todellisuudessa vedenotto jakautuu eri putkien välille (neljä putkea) ja virtausnopeus on täten laskennallista nopeutta hitaampi.”

Koska Summanjoen kalataloudellisiin kunnostuksiin on käytetty ja käytetään lähitulevaisuudessa runsaasti rahaa ja talkootyötä, kalaston seuranta Summanlahdella ja jäähdytysveden oton ja purun vaikutuksen seuranta tulee jatkaa ja tehostaa. Selostuksen perusteella Summanlahden kalastosta ei ole mitään tarkkaa tutkimustietoa. Tarkkailua tulee monipuolistaa, koska muuten ei ole eikä tule vertailukohtia kalaston ja vesieliöstön kehityksestä vedenoton ja purun lähialueella. Myös putkistoon joutuvien kalojen ja vesieliöiden määrää tulee seurata. Esimerkiksi Loviisan ydinvoimalan jäähdytysvedenotto ”nielee” vuodessa Fortumin YVAN mukaan 20 000 kiloa kalaa.

Vaikka vedenoton imuvirtaus on esitettyjen laskelmien mukaan pieni eikä kaloja silmämääräisesti päädy paljon putkistoon, olisi näistä tärkeää saada tarkkaa tietoa. Selviävätkö vaelluskalojen poikaset putkien ohi vai ei? Entäpä muu vesieliöstö, joka on samalla kalojen ravintoa? Imuroiko vedenotto lähialueelta kaiken ravinnon ja karkottaa myös kalat? Selostuksessa todetaan ainoastaan, että kalojen päätymistä putkistoon voidaan pitää melko epätodennäköisenä ja että suuret vaelluskalat selviävät todennäköisesti imuvirtauksesta ja joelta palaavat smoltit uivat luultavasti putkien yläpuolelta eivätkä päädy vedenotto-putkistoon. Kalastovaikutuksista ei ole mitään tutkimustietoa, vain ja ainoastaan oletuksia.

6) Hulevesien vaikutus Summanlahteen ja Hillonlahteen

Hulevesiä syntyy tulevien palvelinkeskusten alueelta selostuksen mukaan yli kolme kertaa nykyistä enemmän. *”Palvelinkeskusten 7–11 alueella syntyy vuodessa keskimäärin 156 600 m³ hulevesiä, jotka johdetaan hulevesien hallintarakenteiden kautta mereen nykyisen purkupaikan (Kuva 53) ja Ruskiosniemen eteläkärkeen meren puolelle rakennettavan uuden hulevesien purkupaikan kautta. (s.98)”* Laskelmista puuttuu nykyisen palvelinkeskusalueen hulevesimäärä ja niiden hallinta. Selostuksesta ei myöskään selviä, miten hulevesiä aiotaan viivyttää vaiko mitenkään. Kasvillisuus ja maanpeite sitoo ja viivyttää hulevesiä tehokkaasti. Maanpeite ja kasvillisuus kuitenkin halutaan ja aiotaan poistaa kokonaan alueelta kuten tähänkin mennessä rakennetulta ja rakentuvalta alueelta eikä suunnitelmisissa ilmeisesti ole mitään nykyaikaisia ja ympäristöystävällisiä ratkaisuja hulevesien imeytämiseksi ja viivyttämiseksi. Katettuja alueita (katot, asfalttikentät) tulee alueelle selostuksen mukaan noin 25 hehtaaria. Kouvolaan rakennettavaan palvelinkeskukseen suunnitellaan viherkattoa.

LOPUKSI

Selostuksessa Tuike perustelee mahdollista laajentamista alueen valmiilla infralla. Lisärakentaminen edellyttää yli miljoonan kuution neitseellisen kallioalueen louhintaa ja tasausta, uusia teitä yms. eli valmista infraa tulevien palvelinkeskusten alueella ei ole. Lisärakentaminen edellyttää lisäksi toisen uuden voimalinjan rakentamista, joka olisi jo toinen uusi voimajohto palvelimille, kaikkineen kolmas. Voimajohtojen tieltä on hävitetty kymmeniä hehtaareja metsää. Voimajohtot joudutaan lisäksi vetämään arvokkaan Summan jokisuistoalueen yli. Rannikolla, muuttolintujen reiteillä yhä laajenevat voimajohtoverkostot ovat lintujen surmanloukkuja ja rumentavat maisemaa.

Palvelinkeskuksia rakennettaessa tulisi hyödyntää valmista infraa, jos halutaan profiloitua ympäristövastuullisena toimijana. Rakennemuutosalueilla tyhjenee suuria teollisuuskiinteistöjä, joiden uusiokäyttö palvelinkeskuksina on järkevää ja hyväksyttävää toisin kuin neitseellisen luonnon suuren mittakaavan tuhoaminen. Stora Enson Sunilan tehdas suljettiin ja palvelinkeskustoiminta ei kilpaile Storan toimialan kanssa.

Sähkö ei ole koskaan ”vihreää”, sillä tuotanto aiheuttaa aina merkittäviä luonto- ja ympäristövaikutuksia tuotetaanpa sähköä vesivoimalla, tuulella tai auringolla. Sähkönkäytön vähentäminen on ”vihreää”, ei käytön merkittävä lisääminen. Tuike kuluttanee jo nykyisellään Loviisan ydinvoimalan tuotannon verran sähköä. Pelkästään uusien laajojen johtolinjojen rakentaminen aiheuttaa suurta luontokatoa ja pirstaloi metsäalueita. On myös ollut järjestöjä, jotka luvittaa hukkalämmön johtaminen mereen ja sittemmin myös ilmaan, vaikka energiasta on suuri pula.

Uusien palvelinkeskusten kattopinta-ala ja asfalttikenttien ala on noin 25 hehtaaria, mutta YVAssa ei ole esitetty mitään ympäristöystävällisiä ratkaisuja asfalttikentälle tai valtaville kattopinnoille. Sähkön suurkuluttajana palvelinkeskusten katoille ja piha-alueille voisi myös rakentaa aurinkovoimaa korvaamaan tuontisähköä. Mihin neljä palvelinkeskusta tarvitsee 11 hehtaarin piha-alueita, kun tuotteet tulevat ja menevät kaapeleita pitkin ja olemassa oleva tehtaan parkkialue riitti paperitehtaan koko henkilöstölle? YVAn V0 vaihtoehto on asukkaiden, luonnon ja ympäristön kannalta ainut toteutuskelpoinen tulevaisuuden vaihtoehto kuten YVAn tarkastelukin osoittaa.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Kaakkois-Kymen yhdistys ry

Lisätietoja:

Raija Seppälä

p. 050 529 4938

raija@mehilaispesa.net

Katja Räsänen

p. 040 553 2088

unikettu@hotmail.com